

Han kommer för altaret. Där må vara regeln: så litet åthävor och later som möjligt, största stillhet inför Herrens altare! Något helt annat än den romerske prästens altargymnastik¹⁾. Det är ju vanligt, att prästen något böjer huvudet, när församlingen på hans salutation svarar "Med dig vare ock Herren". Det må vara hänt, fastän jag tycker, att det verkar lite familjärt på den platsen och i det momentet. Men icke skall det se ut, som om han bleve alldeles förkrossad eller hölle på att få slaget, när han hör församlingens svar. Något dylikt är ej så ovanligt. Har han kraftig sångröst, bör han dock icke från altaret söka överrösta församlingen i psalmsången. Jag har hört en präst, som häri lyckades så väl, att man knappt hörde varken församlingens sång eller orgeln.

På predikstolen må ju prästens personliga gåvor ha mera utrymme. Helig tukt och takt få dock icke därför åsidosättas. Några speciella regler är det ej meningen att på denna punkt lämna. Men nog bör predikanten se till, att han ej på predikstolen kommer i otillbörligt sällskap genom de författare han där citerar. Och en präst, som jämt och samt kommer med sitt "jag tror . . . jag menar . . . jag tänker . . .", övertygar föga sin åhörare, det är visst.

På liturgiska handlingar har vår kyrkas ordning ingen rikedom. Detta är ej sagt som någon kritik. En av dessa ceremonier må nu till sist beröras. I kyrkohandbokens kap. 10 heter det: "Vid jordfästningen kastar prästen med skoveln tre gånger jord på kistan och säger" o. s. v. Detta utföres ofta så, att prästen med största försiktighet lägger litet jord på kistan, kanske tre små högar. Ordet "kastar" vill givetvis ha något mera uttrycksfullhet i handlingen, utan att det därför får vara något brutalt eller vårdslöst i den. Om skoveln för varje gång av de tre hålles något ovanför kistan och så i ett tag vändes, får enligt min mening denna ceremoni sitt avsedda uttryck, och det med bibehållen helgd över handlingen.

Ivar D. Wallerius.

Svensk orgelmusik i Baltikum.

I den vällovliga avsikten att i någon mån sprida kännedom om svensk orgelmusik öster om Bottenhavet anträdde jag den 6 september en konsertresa med Riga som närmaste mål. Mitt program omfattade verk av organisterna Elfrida Andreè, Emil Sjögren, Gustaf Hägg, Vretblad, Otto Olsson och Oskar Lindberg samt därjämte två bearbetningar: Sinfonia di chiesa av "svenska kyrkomusikens fader" J. H. Roman och Offertorium av Aug. Söderman, vilka bägge namn jag gärna ville bekantgöra. Som klimax och final i programmet tillfogade jag ytterligare Bachs stora Ess-durpreludium. Flertalet verk voro hållna i en lugn stil, med särskild hänsyn till de allom kända akustiska vådorna av att spela passage-verk i stora kyrkor.

¹⁾ I Pater von Cochems "Erklärung des heiligen Messopfers" framhålles som bevis på mässans förträfflighet, att prästen vid densamma har att utföra 900 ceremonier, av vilka ingen utan synd kan utelämnas.

Tack vare älskvärt beskydd för konserten av svenska ministern i Riga blev det mig förunnat att få spela i den stora (tyska) domkyrkan på dess 124 stämmor stora Walckerorgel. I parentes sagt var domkyrkan på min konsertdag föremål för plebiscit i Lettland, vars regering vill övertaga den hittills tyska domen såsom statsegendom. Utgången är ännu oviss.

Den väldiga orgeln stammar från medio av 1880-talet och tarvar modernisering av speltrakturen, som är allt annat än tystgående. Men (frånsett stämningen) där funnos vackra och effektfulla stämmor i orgeln, som numera drives med elektrisk motor. — Konserten utsändes även i radio, varför jag vågar antaga att den svenska orgelmusiken nådde många lettiska åhörarens öron. Kritiken var synnerligen välvilligt stämd mot både den svenska musiken och under-teknad. I det lettiska huvudorganet uttalar kritikern sin förhoppning om tätare musikaliska utbyten med Sverige.

En tilltänkt konsert i universitetsstaden Dorpat måste tyvärr cederas — lokal ej disponibel — men jag hann bese den ryskt betonade, vackert belägna staden och dess vackra universitetsbyggnad. Färden gick omedelbart till Tallinn (Reval), också en stad med gamla svenska traditioner. Bland de många moderna hus, som resa sig mitt ibland äldre byggnader, intar det stora teater- och konserthuset "Estonia" en förnämlig rangplats. Huset inrymmer två avskilda stora salonger, den ena för teater, den andra för konserter — utan sammanblandning som i Stockholms Konserthus! Konsertsalen förfogar över en större orgel, vars spelbord står mot fondväggen å salens estrad, så att spelaren vänder ryggen åt åhörarna. Orgeln som räknar 57 stämmor fördelade på 3 manualer och pedal är modernt byggd av firman A. A. Terkmann, Tallinn. Fyra fria kombinationer (stift) regleras medelst knappar eller trampor. 2:a och 3:e man. äro inbyggda i crescendoverk och 3:e man. rikast försedd med stämmor (19 mot 1:a man. 10). Vackert intonerade stämmor och ett präktigt klingande Tutti. — Konserten betecknade för undertecknad en synlig och hörbar framgång: den profana lokalen medgav detta.

Från Tallinn gick färden med den luxuöst inredda ångaren Ariadne på 4 timmar (i tremulerande vågsvall) över till Helsingfors där dir. musices John Sundberg och Elis Mårtensson mottogo mig och under vistelsen i staden voro de älskvärdaste ciceroner och gynnare. Konserten i den stora, tvåtornade Johannis-kyrkan ägde rum på lördagskvällen den 2 sept. kl. 1/2 9 med radio-utsändning.

Orgeln byggd av Walcker 1891 och ombyggd 1922 räknar 67 stämmor fördelade på 3 manualer och pedal. I allmänhet föreföll intoneringen av rörstämmorna ovanligt stark för att vara av Walckers firma. Så t. ex. Vox humana och Trumpet 8 i 3:e manualen.

Kritiken har ställt sig synnerligen sympatisk till de framförda svenska verken. Romans "Sinfonia di chiesa", Sjögrens Legend, Häggs Pastorale, Olssons Adagio och Lindbergs sonatsatser (de bägge långsamma) liksom även min koralfantasi ha tydligen tilltalat kritikerna både i Riga och Helsingfors och Reval-kritikern stannar inför namnen Sjögren, Olsson och Hägg. Den med hänsyn till de "lokale forhold" beräknade registreringen synes på alla håll ha rönt förståelse. Kritikern i den ryska tidningen i Riga har fängslats av den "religiösa hängivelsen" i den svenska kyrkomusiken och ägnar undertecknad en varm eloge som jag med tacksamhet konstaterar.

Hemfärden från Helsingfors gick med tåg till den med svensk historia så nära förknippade vackra staden Åbo. Under ledning av den kände musikhistorikern och folkloristen professor Otto Andersson, rektor vid Åbo akademi, besågs såväl den imponerande domkyrkan som akademiens runt omkring kyrkan vackert belägna byggnader. I en av dessa har prof. Andersson inrymt musikbiblioteket och en början till instrumentsamling. Jag vill i detta sammanhang vädja till denna tidnings läsare att ur sina notförråd avstå något för Åbo musikbibliotek (adr. Åbo Akademi), där gåvor komma att mottagas med tacksamhet. Domkyrkans höga valv göra ett mäktigt intryck och ögat fångslas av det vackra koret och orgelläktarens fasad. Orgeln fick jag ej tillfälle att prova, då organisten ej var anträffbar. — Det historiskt ryktbara slottet, som nu inrymmer ett rikhaltigt museum besågs, så även Erik XIV:s fängelserum, där han vemodsfyllt knäppte sin luta.

Från gamla minnen fördes jag ut i den moderna verkligheten: flygbåten Uppland förde mig på 1 3/4 timma hem, rik på minnen om ock ej på det snöda guld.

Patrik Vretblad.

Nordisk-tysk orgelvecka i Lübeck.

Fr. den 30/9—6/10 hölls i Lübeck en mycket intressant "Nordisk-tysk orgelvecka" med ett 150-tal deltagare från de nordiska länderna och Tyskland. Avsikten med denna orgelvecka var dels att stärka de kyrkomusikaliska förbindelserna mellan Skandinavien och Tyskland, dels att ge de tillstädeskomna utlänningarna en inblick i den nya tyska orgelreformrörelsens syften och nuvarande ståndpunkt.

Efter öppningshögtidligheten den 30 sept. kl. 1/2 6 e. m. i det gamla S:t Anna-klostret, varvid bl. a. förekom cembalosoli, utmärkt tolkade på ett klangskönt instrument av Walter Kraft, S:t Mariens unge dugande organist, hölls första konserten samma kväll i den underbart vackra S:t Marienkirche, där Dietr. Buxtehude en gång levde och verkade. Som inledning spelade Walter Kraft S. Scheidts koralpartita: "Warum betrübst du dich, mein Herz?" på den s. k. "Totentanz"-orgeln, vars äldsta delar härstamma från 1492 och vilken sedan 1622 i stort sett ej undergått någon förändring. Genom intressant, väl avpassad registrering ingav Kraft åhörarna stort respekt för orgelns klangliga resurser och de gamla orgelbyggarnas höga konstnärliga nivå. Efter orgelstycket utförde Palestrinakören från Köpenhamn under M. Wöldikes ypperliga ledning en rad körverk av G. Gabrieli, Eccard, Schütz och danskarna Pedersön,, Th. Laub och Carl Nielsen. Prestationerna voro naturligtvis av högsta kvalitet; gripande, nästan överjordiskt skön klang Schützmotetten: "Selig sind die Toten". Organist Gust. Knak, Hamburg, spelade såsom avslutning Bachs stora Preludium och fuga e-moll. Ovana vid orgel och akustik bidrog måhända till det mindre goda intrycket.

Torsdagen den 1 okt. började med ett föredrag i Marienkirche av dir. W. Maxton, Osnabrück, om "Uppförande-praxis vid Buxtehudes 'Abendmusiken'". Efter det intressanta föredraget följde akustiska prov med en solokantat av